

SPORT

Kulcsszavak: Dél-szlovákiai magyar sportolók, sportegyesületek.

Már a 19. század második felében megjelentek a versenysportok Szlovákia mai területén, a századforduló pedig a sportklubok számának növekedését hozta magával. Legrégibb sportegyesületként (1880) a Pozsonyi Torna Egyletet (PTE) jegyzik. 1899-ben alakult a Komáromi Futball Club (KFC), és tíz éven belül Kassa, Érsekújvár, Fülek és Ipolyság is a szervezett sportélettel rendelkező városok közé került. Eme időszak legnagyobb sportegyesísei – Szokoly Alajos (1871–1932) és Kóczán Mór (1885–1972) atléta, Halmay Zoltán (1881–1956) úszó, valamint Prokopp Sándor (1887–1964) sportlövő – Szlovákia jelenlegi területén születtek, de magyar színekben szereztek olimpiai érmeket. Hovatartozásuk kérdése időnként még ma is vitákat gerjeszt a két ország ötkarikás testülete között.

Csehszlovákia megalakulása (1918) a szlovák sport s benne a kisebbségi magyar sport kibontakozásához vezetett. A két világháború közötti időszakban „kisebbségi életünk folyamán csak a sportban valósult meg a kisebbségi önrendelkezés” – írja Turczel Lajos a *Magyar sportélet Csehszlovákiában 1918–1938* című tényfeltáró kötetében. Nemzeti alapon szervezett sportélet alakult ki egyenrangú sportszövetségekkel. 1921-ben megalakult a Csehszlovákiai Magyar Labdarúgó Szövetség (34 klubbal, kerületek szerint szervezett futballélettel és önálló bajnoksággal), hét esztendővel később pedig a Csehszlovákiai Magyar Testnevelő Szövetség. Tíz évvel később már 200 sportegyesülete és 12 ezer nyilvántartott tagja volt a szövetségnek; ekkor kulminált a szlovákiai magyar sportélet. Ezt a virágzást azonban a második világháború kitörése félbeszakította, s ezt

követően a társadalmi rendszer már nem tette lehetővé a nemzeti alapon történő sportolást Csehszlovákiában. A szlovákiai magyar ember számára – ez alól csak az újabb állampolgárság felvétele a kivétel – máig nem maradt más lehetőség, mint az országos (cseh)szlovák szövetségek égisze alatt versenyezni, mert megfelelő felkészültség esetén csak ez kínál lehetőséget a nemzetközi porondra való kijutásra.

Ipolyságon 1902-ben alakult meg a Honti Sport Club. E szerveződés markáns személyisége Szokoly Alajos (1896-ban az athéni olimpián a 100 méteres síkfutás bronzérmese) volt. A kisváros szervezett sportéletének 100. születésnapján, 2002-ben a Révész Ferenc által szervezett egyedülálló kiállításon Szokoly Alajos mellett még két paralimpikon került az érdeklődés középpontjába: Bogdán István (tolókoscsiban több mind százszoros szlovákiai atlétikai bajnok, 1992-ben a barcelonai paralimpián gerelyhajításban bronzérmes) és Gáspár László (asztaliteniszben paralimpiai érmes – Atlanta 1996, Sydney 2000).

Az általunk kutatott időszakot megelőző közel fél évszázadnak voltak nagy szlovákiai magyar sportegyesísei, kiemelkedő klubsikerei is. Labdarúgásban például Kubala László, továbbá Borhy Károly neves edző, a fehér Peléként emlegetett Szikora György, az 1976-ban Európa-bajnoki címet szerzett Móder József és Gögh Kálmán, valamint Józsa László háromszoros csehszlovák gólkirály (1972/1973 – 21 gól, 1973/1974 – 17 gól, 1976/1977 – 18 gól). Csapatként a dunaszerdahelyi DAC érte el a legnagyobb sikereket: 1985-től szerepelt az élvonalban, két évvel később csehszlovák kupagyőzelmet szerzett, és kilépett az európai klub-

porondra, 1988-ban pedig bajnoki bronzéremmel zárta az évadot.

Nyárasdon 1969 nyarán alakult a kézilabdaszakosztály Németh Pál vezetésével, 1972 óta van női csapata a klubnak, amely bajnoki címet ugyan nem szerzett, de négy második (1981/1982, 1983/1984, 1992/1993, 1993/1994) és két harmadik helyezése (1984/1985, 1988/1989) mellé három csehszlovák kupagyőzelmet (1978, 1984, 1994) is elkönnyvelhetett. Megszakítás nélkül 17 évadot töltött az élvonalban, s egyszer európai kupadöntőt is játszott.

Páratlan a maga nemében a kassai ČH vízilabdacsapatának huszonöt bajnoki címe a múlt század hatvanas–nyolcvanas éveiben. A sikerkövacs, Bottlik László a sportág második világháború utáni legnagyobb hazai egyénisége.

Már a második világháború után gyökeret vert Galántán az ökölvívás, de szervezett kerektek között 1969 óta létezik. Legnagyobb sikereit a hetvenes–nyolcvanas években könyvelte el. Előbb 1973-ban a csehszlovák I. ligába, majd egy évvel később a legmagasabb csapatbajnokságba, az Extraligába jutott. Megszakítás nélkül kilenc évig szerepelt az élvonalban; 1983-ban kiesett, de még kétszer visszatért a legjobbak közé. 1990-ben már nem jelentkezett be a bajnokságba, csak egyéni versenyeken indította versenyzőit. Legnagyobb egyéniségeik: Vígh Imre (már 1947-től tevékenykedett a bokszeletben, 1969-ben is ott volt a klubélet megszervezésében), Porozsnyák László (edzőként dolgozott), Karácsony László, Gyerák Lajos, Kovács Pál, Stojka Tibor és Orel Károly.

Egyéni sportolóként kihagyhatatlan a második világháború utáni időszak legnagyobb egyéniségei közül a csallóközkürti származású, de Prágában élő Bugár Imre (a férfi diszkoszvetés első világbajnoka – Helsinki 1983, Európa-bajnoka – Athén 1982, az 1980-as moszkvai olimpia ezüstérmese), a nagyabonyi Šuranné Kuczman Éva (női távolugrásban bronzérmet szerzett az 1972-es müncheni olimpián), a füleki Szikora Pál (a nyolcvanas években 50 km-es gyaloglásban a világ legjobbjai közé tartozott, 1987-ben a táv legjobb idejét érte el), Lokšáné Rácz Katalin (a második világháborút követő

évtizedek csehszlovák vívósportjának legnagyobb női egyénisége, világbajnoki ezüstérmes – 1978 Hamburg, tizenkétszeres törvívóbajnok), a dunaszerdahelyi Schwendtner József birkózó (junior szabadfogású világbajnok – 1983), a vásárúti Vími Roland asztaliteniszező (világbajnoki bronzérmes csapatban – 1991), a somorjai Orosz Csaba kenus (az atlantai olimpia kétszeres döntőse: 1000 m-en – 7., 500 m-en – 8. helyezett).

Az 1989-es rendszerváltás felkészületlenül érte a szervezett sportéletet. Dél-Szlovákia sikerbástyái (DAC, nyárasdi női kézilabdaklub) fokozatosan elvesztették a pártállami utasításra bőkezűen adakozó támogatókat, a csallóközi szövetkezeteket, állami gazdaságokat. Abból kellett létezniük, ami maradt, ez a forrás pedig fokozatosan elapadt, a korábbi sikerklubok pedig eltűntek a szlovákiai élvonalból.

Az új társadalmi berendezés, majd Csehszlovákia kettéválása a gazdasági mozgásteret is beszűkítette, s mindez együttvéve Dél-Szlovákia élsportjának hanyatlását hozta. E folyamat közvetlen előidézője és felerősítő tényezője az anyagi helyzet romlása, melynek még mindig nincs vége. Csökkent az állami támogatás, bizonyos területeken pedig megszűnt. Ugyanakkor a magánszféra felkészületlensége és lanyha támogatási kedve is hozzájárult a régió élsportjának pozícióvesztéséhez.

1904 óta jegyzi a Dunaszerdahelyi Atlétikai Clubot (DAC). A rendszerváltáskor több szakosztállyal tevékenykedő sportegyesület volt. A labdarúgó-szakosztály mellett kézilabda-, birkózó-, atlétikai és asztalitenisz-szakosztály is létezett a klubban, amelyből 1987-ben kivált a labdarúgó-szakosztály, s a többi is önálló útra lépett. A labdarúgók az 1989-es politikai fordulat után szinte kényszerből léptek a profizmus útjára. Még négy évadot töltött a csapat a 16 tagú csehszlovák I. ligában: 1989/1990 (14. helyezés), 1990/1991 (4. helyezés), 1991/1992 (9. helyezés), 1992/1993 (4. helyezés). Az önálló szlovák bajnokság élvonalában megszakítás nélkül ötször játszották végig a pontvadászatot a dunaszerdahelyiek: 1993/1994 (3. helyezés), 1994/1995 (4. helyezés), 1995/1996 (10. helyezés), 1996/1997 (14.

helyezés), 1997/1998 (16. helyezés), utána egy évet a második vonalban szerepeltek, de az első helyről azonnal visszakerültek az I. ligába, ahol a 14. helyen fejezték be a küzdelmeket (1999/2000), és kiestek. Azóta a II. ligában süllyedtek egyre mélyebbre, 2004-ben nagy erőfeszítések árán maradtak a második vonalban. 2004 tavaszán iráni többségi tulajdonos kezébe került a dunaszerdahelyi labdarúgóklub, s a távolból érkezett mecénás a csapat újabb felemelkedését ígéri.

Válogatott labdarúgói is voltak és vannak az elmúlt másfél évtizednek: a komáromi Németh Szilárd (eljutott a legmagasabb osztályú angol bajnokságba, ma is a Middlesbrough játékos), Pinte Attila (Magyarországot és Görögországot is megjárta), Simon Gyula (Ausztriában légióskodott) és Hornyák Zsolt (Oroszországban is futballozott) személyében. Edzőként pedig a gömöri származású Pecze Károlyt jegyzi előkelő helyen a hazai szakma, de a szakember jó hírnevet szerzett magának már Lengyelországban, Magyarországon és Törökországban is. Jelenleg Görögországban a Panioniosz Athén mestere.

A DAC egyéb sportágai képviselői közül legtöbbször a férfi kézilabdacsapat vitte: három évadot (1994/1995, 1995/1996, 1996/1997) töltött a szlovák bajnokság élvonalában. Ígéretes tehetségnevelés folyt a Hviezdoslav utcai alapiskolában Pogány Mihály vezetésével, ahol az atlétika eresztett gyökeret. Végh Hajnalka, Szmuda Áron, Méhes Mátyás, Medgyes Renáta és társaik lépésről lépésre törtek felfelé, de az igazi kitérés még váratott magára, amikor a klub egyszerre eltűnt a szlovákiai atlétika színpadról. 2003-ban már egyetlen versenyzője sem indult az országos bajnokságokon. Szabadfogásban jeleskedtek a birkózók, legismertebbjük, Feryák István többszörös olimpián.

Az országos híres és nemzetközi porondon is jegyzett nyárasdi női kézilabdacsapat szintén pénzhány áldozata lett. 1989 után két év alatt a megszűnés határáig sodródott, de 1992-ben a szakosztály önkéntes döntés után kilépett az egyesületből, hogy átadja magát a komáromi Coimpex magáncégnek, amely Európa élvonalába akarta vinni a csapatot. A tu-

lajdonos korábban soha nem tapasztalt mennyiségű és kiváló képességű játékosokat vásárolt össze, s az első nekirugaszkodásra ezüstérmeket szereztek az utoljára kiírt csehszlovák bajnokságban. Egy évvel később megismételték második helyüket, s emellé a Szlovák Kupát is megszerezték. A felemelkedés fejében azonban a tulajdonosok hatalmas adósságba sodorták a falut (csupán a sportegyesületnek 15,4 millió koronás tartozása maradt utánuk), majd két év elteltével hátat fordítottak a kézilabdának. A csapat újra a falué lett, s Bors József támogatói megjelenése megnyújtotta az élvonalbeli szereplés éveit, mígnem az ő távozása után a nagy-szombati Rimapol cég kezébe került a kézilabdacsapat. Az anyagi támogatás helyetti pusztai ígéretések a kieső helyre sodorták a nyárasdiakat. Egy évet még próbálkoztak a második vonalban, aztán 1999-ben kiléptek a bajnokságból, megszűnt a női csapat, de később újjáalakult, s jelenleg a harmadik vonalban játszik.

A nyárasdi példa nyomán a múlt század hetvenes éveiben Naszvadon (Vlahy Jenő jóvoltából), Dunaszerdahelyen (Szenczi János), Gútán (Mahor Mihály) és Csallóközarányoson (Fábián Ferenc, Tóth Károly) is gyökeret eresztett a kézilabda. Napjainkig a csallóközarányosiak üzik a legmagasabb szinten ezt a sportot: a kilencvenes években már játszottak az élvonalban, és 2004-ben is csak az anyagiak hiánya fosztotta meg a csapatot a szlovák–cseh közös bajnokságba való bejelentkezéstől.

Önálló utat tört magának a sikerek felé a vágsellyei női kézilabdacsapat, amely a sportág legerősebb hazai bástyája: több mint hat évtizedes léte alatt összesen tizenegy bajnoki címet (ebből három csehszlovák, a többi szlovák) szerzett, a legutolsót 2004-ben, kupagyőzelemmel társítva.

Komárom sportélete a kilencvenes évektől új erőre kapott, s egyre jobban izmosodik. A felújított kajak-kenu birodalomban Szabó Attila (1989) után újabb világbajnokok nőttek fel. 2004-ig Riszdorfer Mihály és Juraj Bača hat, Riszdorfer Richárd és Vlček Erik pedig négy világbajnoki címet szerzett. Egy hajóban, a kajak négyesben két éve (2001–2003) veretlenek a világon. Asztaliteniszben Ódor

Évát az európai élmezőnyben jegyzik, Szlovákiában évek óta a legjobb versenyző. Élvonalba szerepel a férfi kosárlabdacsapat (2000 óta), huzamosabb ideje a férfi vízilabdacsapat (legismertebb alakja, Gergely István 2003-ban magyar állampolgárságot szerzett, s azóta már világbajnok is lett – 2003) és a férfi asztalitenisz-csapat, valamint a Hoffer-sakkcsapat (2002 óta), amely újoncként szlovák bajnoki címet is szerzett. 2001-től 2004-ig játszott a legjobb mezőnyében a VC női röplabdacsapata (a nagy előd, Bende Jutka az Európa-bajnoki címig vitte). Kihagyhatatlan a város sportkrónikájából az ökölvívás, amely 2004-ben újra feltűnt a szlovák csapatbajnokságban. Még a múlt század harmincas éveiben honosodott meg Komáromban, s város egyik legsikeresebb sportágaként versenyzői megszámlálhatatlan országos bajnoki címet szereztek. Elsősorban Jády Károly és Kovács Sándor edzők nevéhez fűződnek a komáromi ökölvívás aranyévei.

Somorja sportjának nem a labdarúgás az első számú büszkesége. A vívóklub az utánpótlás-nevelés szinte egyedüli szlovákiai törőzői fellegvára. Alapjait 1962-ben Forgács Oszkár, a sportág csehszlovák nesztora rakta le a családközi városban. Egykori védencei szétszédtek az országban. Érsek Árpád a párbajtőrre szakosodva Pozsonyban junior Európa-bajnokot (2003 – Porec) nevelt fiából, Attilából. Székely István több évtizedes edző munkájának köszönhetően ugyancsak az utánpótlás felkészítésében jeleskednek a kajak-kenusok. Nyolc évig az élvonalba szerepelt a női kosárlabdacsapat, amely 1994-től kezdve fővárosi klubokkal fuzionálva őrizte I. ligás helyét. 2002-ben azonban kiesett és szétesett, elsősorban a hiányzó anyagiak miatt.

Öt év után került vissza 2004-ben az élvonalba a rimaszombati labdarúgócsapat. Korábban zsinórban három évadot (1996/1997 – 12. hely, 1997/1998 – 6. hely, 1998/1999 – 15. hely) töltött a legmagasabb osztályban. A gömöri város gazdag sportkrónikájában kiemelkedő helyen található a Slovan sakkzóiának szlovák csapatbajnoki címe (1995) és Gödri Ferenc mozgássérült atléta ötpróbában szer-

zett két paralimpiai bronzérme (Barcelona 1992, Atlanta 1996).

Kassa város sportéletében a jégkorong, a férfi kézilabda és a női kosárlabda még mindig virágzik, testépítésben világnagyságai voltak, vannak a Kléri László (ötszörös csehszlovák bajnok) utáni időszaknak, hiszen Jaroslav Horváth és Igor Kočiš vb-címeket szereztek, utóbbi háromszor is. Legnagyobb hanyatlás a labdarúgásban tapasztalható: a Lokomotíva és az 1. FC (korábban VSS, VSŽ) már a harmadik vonalba süllyedt, pedig utóbbi csapat a kilencvenes években két bajnoki címet (1996/1997, 1997/1998) szerzett, és a Bajnokok Ligájában is játszott. 2004 nyarán azonban beolvadt a licérdi klubba.

Dél-Szlovákia súlyemelésének meghatározó utánpótlásbástyája a nagymegyeri klub, amelyben 1961-ben Evald Krajčovič rakta le a sportág alapjait. Csapatbajnokságban kétszer (1989, 1992) szerepeltek a csallókőziek a csehszlovák felnőtt élvonalba, egyéniben a nyolcvanas években Juhász László, Patasi Oszkár és Szabó Ferenc öltötte magára a címeres mezt. Később az utánpótlás-nevelésre váltott a szakosztály. Diák- és ifjúsági szinten 1995-től csapataik állandóan az élvonalba szerepelnek, 2001-től évről évre Szlovákia legjobbjai. Vezetőjük Buzgó Lajos.

Losoncon az ötvenes évek elejére nyúlik vissza a kosárlabdasporthoz alapjainak lerakása. A krónikások Tibor Dobrocký nevéhez fűzik a sportághonosítást, de felhozzák az ismert szlovák költő, Andrej Plávka érdemeit is. A nógrádi városban sokáig főleg utánpótlás-nevelés folyt, ám a kilencvenes évek áttörést hoztak: a felnőtt férfi csapat felkerült a csehszlovák bajnokság első osztályába, majd 1993-tól 1998-ig a szlovák élvonalba szerepelt. Ekkor kizárták a klubot a pontvadászathoz, majd más anyagi háttérrel szerveződött újjá a férfi kosárlabda. Az E. S. O. égisze alatt bajnoki címig jutottak a losonciak (2004). További érmes helyezések: 2. hely – 2003, 3. hely – 1993 és 2002. Legnagyobb egyéniségek: Viktor Lepáček, Július Dvorský, Vít Slezák, Marčok mérnök, Attila Baláž, Peter Jančura, Jaroslav Skála és Stanislav Votroubek.

Bősön 1960 óta hódít a birkózás, a klub újrászervezése 1979-ben történt, s az elmúlt két és fél évtizedben a csallóközi község a kötöttfogás hazai utánpótlás-nevelési fellegvára lett id. Rákóczi András vezetésével. Kétségtelenül a legnagyobb siker Bátky Attila nevéhez fűződik: a junior vb-ezüstérme után – már a trencséni Dukla színeiben – 2003-ban vb-bronzérmet szerzett. Korosztályos világbajnoki érmes Varga Balázs (20 éves korig: 2. hely – 1992, Kolumbia) és Gázsó Péter (kadett: 3. hely – 1995, Chicago). Legnagyobb egyéniségek: Bátky Attila, Gázsó Péter és Marián, Karika Tamás, Varga I Balázs, Varga II Balázs, Varga Tamás, Németh Lehel, ifj. Rákóczy András, Csörgő Péter, Meton Krisztián, Nagy Marián, Farkas Iván és Csaba.

Érsekújvárott még 1907-ben gyökeret eresztett a kézilabda, 1949-től két vonalon indult el a klubélet, mindig létezett egy városi és egy üzemi egyesület. Sokáig az utánpótlás-nevelés került előtérbe: kétszer voltak bajnokok az ifi lányok (1953, 1954) s az utóbbi évtizedben az ifjúsági fiúk értek el sikereket. Ebből az állományból meríthet a jelenlegi férfi csapat a közös cseh–szlovák bajnokságban, a HIL-ben. A férfi együttes 1990-ben felkerült az I. ligába, azóta háromszor volt harmadik a közös cseh–szlovák bajnokságban (2001, 2002, 2003), ami egyben az érsekújvári kézilabda eddigi legnagyobb sikersorozata.

Kevésbé ismert sportágakban is akadtak világ- és Európa-bajnokok az elmúlt másfél évtizedben:

Csölle Gergely (a légi szakács kick-boxban lett a 86 kilogrammosok mezőnyében WKA szervezet profi világbajnoka – 2000, Prága);

Varga Erik (a hidaskürti egyetemista traplövésben volt junior világbajnok – 1994, Fagnano, Olaszország);

Szójka János (a szepsi látáskárosult sportember a vakok és gyengén látók kétüléssel pályakerékpár versenyének paralimpiai ezüstérmese – 2000, Sydney);

Kocsis Lajos (a zsigárdi ökölvívó a karate kata számában a 16–17 évesek korosztályában lett Európa-bajnok – 2000, Kalinyingrád);

Balogh Tamás (az érsekújvári sakkozó nemzetközi mester lett – Szlovákiában mindössze 16 van, Szlovákia felnőtt egyéni bajnoka – 1998, kétszeres csapatbajnok: 1998 – Bestex Nové Zámky, 2003 – Hoffer Komárno, korosztályos Európa-bajnokságon 10., világbajnokságon 21. helyezett).

Munkám megírásához hasznos adatokkal szolgált Buzgó Lajos, Bód Titanilla, Zsigárdi László, Szabó Zoltán, Ján Mižúr, Ivan Zelenák, id. Rákóczi András és Ponesz Elemér. Ezúton fejezem ki köszönetemet érte. – J. M. K.

IRODALOM

- Batta György: *Tizenöt sportriport*. Bratislava, Madách, 1973.
- Batta György: *Gólok és érmek. Sportriportok*. Bratislava, Madách, 1989.
- Batta György: *Arcok a sportévszázad színpadáról*. Komárom, Komárom városa, 1997.
- Batta György: *Szikora, a fehér Pelé*. Komárom, UFO Agency, 1995.
- Horváth István: *Sport okresu Dunajská Streda*. II. Dunajská Streda, SZTK, pracovisko Dunajská Streda, 1997.
- Németh Pál: *Kézilabda szívközelből*. Dunaszerdahely, Nap, 2001.
- Turczel Lajos: *Magyar sportélet Csehszlovákiában 1918–1938*. Pozsony, Madách, 1992.
- Svet deväťdesiatych minút. Z dejín československého futbalu*. II. diel 1945–1980. Bratislava, Šport, 1981.

